نشریه مطالعات آموزشی، مرکز مطالعات و توسعه آموزش پزشکی دانشگاه علوم پزشکی ارتش
سال نهم، شماره اول، نیمسال اول تحصیلی ۱۴۰۰-۱۳۹۹
مقاله تحقیقاتی

طراحی و استاندارد سازی پرسشنامه پژوهشی جهت ارزیابی تجربه پژوهشی فرآیند انجام پایان‌نامه در دانشکده داروسازی تبریز

محمد هشترودی[۱]، محمد رضا سیاهی شادباد[۲]، فرناز منجم‌زاده[۳*]

چکیده

مقدمه: بخش قابل توجهی از پژوهش‌ها در دانشگاه‌های کشور توسط دانشجویان انجام می‌شوند. هدف از این تحقیق طراحی و استاندارد سازی یک پرسشنامه پژوهشی جهت سنجش میزان رضایت دانشجویان دانشکده داروسازی، دانشگاه علوم پزشکی تبریز از فرآیند انجام پایان‌نامه می‌باشد.

روش‌ها: نوع مطالعه پژوهشی اصیل و روش پژوهش، پیمایشی است. ابزار جمع‌آوری اطلاعات پرسشنامه محقق ساخته است که مورد رزیابی روایی و پایایی قرار گرفته است. مشارکت‌کنندگان در مطالعه ۶۱ نفر دانشجویان از دانشجویان دانشکده داروسازی تبریز در سال تحصیلی ۹۷-۱۳۹۶ بودند. تحلیل داده‌ها توسط آماری t-test و ANOVA به کمک نرم‌افزار SPSS ورژن ۱۳ انجام گردید.

یافته‌ها: یافته‌های مطالعه نشان داد، دانشجویان از فرآیند تصویب طرح مقدماتی پایان‌نامه و استاد راهنما رضایت دارند. از زیرساخت‌ها و امکانات دانشکده در حدود ۵۰ درصد ناراضی بودند. رابطه معناداری بین نارضایتی کلی دانشجویان بر اساس مرتبه استاد راهنما (P=۰/۳۷۳) و جنسیت دانشجویان (P=۰/۳۶۳) وجود نداشت.

بحث و نتیجه‌گیری: با توجه به یافته‌های مطالعه، زیرساخت‌های دانشگاه به عنوان یک عامل اصلی در رضایت دانشجویان در انجام پایان‌نامه و برگزاری کارگاه‌های آموزشی برای دانشجویان و اساتید است لذا جهت بهبود فرایند پایان‌نامه‌ها توصیخ می‌گردد مسئولین و مدیران آموزشی به این موضوع توجه نمایند.

کلمات کلیدی: رضایتمندی، پایان‌نامه، پرسشنامه، پژوهش، دانشجو، دانشکده داروسازی تبریز.

مقدمه

آموزش عالی یکی از عناصر کلیدی توسعه انسانی در هر کشور به شمار می‌رود و معرف نوعی مهم از سرمایه‌گذاری در منابع انسانی است که نقش غیرقابل انکاری در پیشرفت جوامع و بخصوص سازمان‌ها به عهده دارد (۱). خدمات آموزشی باید به گونه‌ای ارائه شود تا فراگیران احساس کنند که در یک محیط امن قرار دارند و بدین‌گونه، آمادگی روانی آنها برای یادگیری بیشتر فراهم گردد (۲). ماموریت دانشگاهها،

۱ـ محمد هشترودی (دوره تکمیلی داروسازی)، کمیته تحقیقات دانشجویی دانشکده داروسازی، دانشگاه علوم پزشکی تبریز، تبریز، ایران
آدرس الکترونیکی: m.hashtroudi1989@yahoo.com ORCID: 0000-0002-4045-1290
۲. محمد رضا سیاهی شادباد (استاد)، گروه کنترل دارو و غذا؛ دانشکده داروسازی، دانشگاه علوم پزشکی تبریز، تبریز، ایران
آدرس الکترونیکی: mohammadreza.siahi@gmail.com ORCID: 0000-0003-4828-1561
۳. فرناز منجم زاده: *مسئول مکاتبات، (دانشیار)، مرکز تحقیقات ایمنی غذا و دارو، دانشکده داروسازی، دانشگاه علوم پزشکی تبریز
آدرس الکترونیکی: Monaggemzadeh@tbzmed.ac.ir ORCID: 0000-0001-9369-5136

[Downloaded from nama.ajaums.ac.ir on 2026-11-12]

موسسات و مراکز آموزش عالی علاوه بر آموزش، پژوهش و ارائه خدمات علمی به جامعه، کمک به بهسازی همه جانبه دانشجویان است (۳). مدیریت بر سازمان‌های آموزشی از حساسیت ویژه‌ای برخوردار است، زیرا این سازمان‌ها با انسان سروکار دارند و در حال پرورش دادن آنها برای تبدیل شدن به انسان‌های مبتکر، خلاق و آگاه هستند که نقشی استراتژیک را در جوامع ایفا می‌کنند (۴). بنابراین، مدیریت در سطح مراکز آموزشی، بخصوص در سطح دانشگاه‌ها، از دانشکده تا وزارتخانه، نقش حیاتی و حساسی در پیشبرد و تحقق اهداف آموزشی دارد (۵). از جمله اقداماتی که به مراکز دانشگاهی برای انجام احسن این ماموریت یاری می‌رساند، گردآوری اطلاعاتی پیرامون رضایت تحصیلی دانشجویان است که از آن به عنوان یک پیامد یا ابزار طراحی شده برای بهبود کیفیت تجارب دانشجویان یاد می‌شود (۶، ۷).

دانشجویان به عنوان یکی از ارکان اصلی دانشگاه، پیکره اصلی سازمان‌ها و ارگان‌های مختلف جامعه را در آینده تشکیل می‌دهند. رضایتمندی آنان از کلیه فعالیت‌های انجام شده در دانشگاه می‌تواند در نگرش آنها به رشته تحصیلی‌شان در جهت ایجاد انگیزش و حفظ ارتقاء کیفیت آموزشی موثر باشد (۸). به عقیده نهرینگ (Nehring) دانشجویان به عنوان دریافت‌کنندگان خدمات حرفه‌ای مدرسان، بهترین منبع برای شناسایی رفتارهای آموزشی مدرسان خود هستند. شناسایی مسائل موجود در فرآیند آموزشی و مهارتی دانشجویان و سپس اقدام در جهت رفع و اصلاح آن موجب بهبود دستیابی به اهداف آموزشی و در نهایت تربیت افراد ماهر و ارائه خدمات پزشکی و مراقبتی با کیفیت بالا می‌گردد (۹).

بر اساس یافته‌های پژوهشی، رضایت تحصیلی دانشجویان علاوه بر اینکه باعث افزایش میزان تعهد آنها نسبت به یادگیری مستمر و بهبود عملکرد تحصیلی آنها می‌شود (۱۰)، به اثربخشی دانشگاه و مطلوبیت تصویر بیرونی آن نیز کمک خواهد کرد. از این رو، توجه به جلب رضایت تحصیلی دانشجویان از اصلی‌ترین وظایف دانشگاه‌ها به شمار می‌آید که باید مورد توجه ویژه قرار گیرد (۱۱).

نگاهی به پیشرفت کشورها نشان می‌دهد که علوم، تنها از راه آموزش بدست نمی‌آید و تحقیق در تولید و اشاعه‌ی علم مؤثر است (۱۲). پژوهش و آموزش دو بال مهم از روند حرکت علمی یک دانشگاه است. در این راستا، پایان‌نامه‌ها یکی از مهمترین منابع پژوهشی دانشگاه‌ها هستند. انجام پژوهش در رشته‌های مختلف علوم پزشکی موجب ارتقاء و پیشرفت علم پزشکی است و اجرای هرچه بهتر پایان‌نامه‌های دانشجویی ازجایگاه خاصی برخوردار است. شناخت چالش‌های انجام پایان‌نامه دکترای عمومی و تبیین مشکلات روند اجرایی، می‌تواند برنامه‌ریزی آموزشی را در جهت اصلاح و ارتقای کیفیت این فرآیند کمک نماید (۱۳).

این بسیار مهم است که رضایت دانشجویان در فرآیند نوشتن پایان‌نامه می‌تواند بر موفقیت دانشجویان، رضایت عمومی آنها از کل دوره و حتی موفقیت آینده خود در کارشان تاثیر بگذارد (۱۴). بحث رضایت دانشجویان از فرآیند پایان‌نامه یکی از جدیدترین موضوعات می‌باشد، که با توجه به ضرورت ارتقا سطح کیفی دانشگاه‌ها مورد توجه بسیاری از محققان قرار گرفته است. در دانشکده داروسازی دانشگاه علوم پزشکی تبریز در سال‌های اخیر توجه ویژه به نظارت و ارزشیابی دقیق‌تر پایان‌نامه‌ها اعمال شده اما تاکنون در زمینه نگرش دانشجویان و ارزیابی دیدگاه آنها نسبت به روند انجام پایان‌نامه؛ بررسی سازمان یافته‌ای در دانشکده داروسازی انجام نشده است به عبارتی مشخص نیست که چه عواملی بر میزان رضایت آنها از تجربه‌های پژوهشی اثرگذار است. لذا این مطالعه با هدف طراحی و استانداردسازی یک پرسشنامه پژوهشی جهت سنجش میزان رضایت دانشجویان دانشکده داروسازی، دانشگاه علوم پزشکی تبریز از فرآیند انجام پایان‌نامه انجام شده است.

[Downloaded from nama.ajaums.ac.ir on 2026-11-12]

روش‌ها

مطالعه حاضر یک مطالعه پژوهشی اصیل به روش پیمایشی است که از نظر هدف، کاربردی می‌باشد. ابزار جمع‌آوری اطلاعات پرسشنامه محقق ساخته است. تمام قسمت‌های پرسشنامه بر اساس قوانین جاری نگارش پایان‌نامه‌ها در دانشکده داروسازی تبریز طراحی و تدوین شد (شکل ۱) و مورد ارزیابی‌های استاندارد سازی قرار گرفت. جامعه‌ی آماری در این پژوهش شامل تمام دانشجویان دانشکده داروسازی تبریز در مراحل دفاع از پایان‌نامه در نیمسال اول سال تحصیلی ۹۶-۹۷ بودند که در مجموع بالغ بر ۷۰ نفر شدند. پرسشنامه بین ۷۰ نفر توزیع شد و در نهایت ۶۱ نفر از دانشجویان پرسشنامه‌های دریافت شده را تکمیل و عودت نمودند. لازم به ذکر است جمعیت مذکور شامل کل دانشجویان قابل دسترس به عنوان نمونه‌ی آماری بررسی شده‌اند.

شکل ۱- فلوچارت واحد پایان نامه در دانشکده داروسازی تبریز در سال ۹۷

[Downloaded from nama.ajaums.ac.ir on 2026-11-12]

پرسشنامه پژوهشگر ساخته دارای ۵۹ گویه در ۶ حیطه با مقیاس ۵ درجه‌ای لیکرت (کاملاً موافقم، موافقم، تا حدودی موافقم، مخالفم، کاملاً مخالفم) طراحی شد. این ۶ حیطه به ترتیب مربوط به فرآیند تصویب طرح مقدماتی پایان نامه (۵ گویه)، استاد راهنما (۹ گویه)، زیرساخت‌ها و امکانات دانشکده (۱۷ گویه)، اهداف و انتظارات (شفاف بودن مقررات و..) (۸ گویه)، تجربه پژوهشی کسب شده (۱۳ گویه) و گسترش مهارت‌ها و آزمون و نمره دهی پایان‌نامه (۷ گویه) بود.

در پژوهش حاضر از شاخص روایی محتوایی جهت تعیین روایی پرسشنامه استفاده گردید. CVI بصورت تجمیع امتیازات «موافق» برای هرآیتم که امتیاز «مرتبط اما نیاز به بازبینی» و «کاملاً مرتبط» را کسب کرده‌اند تقسیم بر تعداد کل متخصصان محاسبه خواهد شد. فرمول محاسبه CVI به شکل زیر است:

$$CVI = \frac{n_{۳-۴}}{N}$$

که در آن $n_{۳-۴}$ عبارت است از تعداد متخصصینی که به گویه نمره ۳ و ۴ داده‌اند و N تعداد کل متخصصین است. حداقل مقدار قابل قبول برای شاخص CVI برابر با ۰/۷۹ است و اگر شاخص CVI گویه‌ای کمتر از ۰/۷۹ باشد آن گویه بایستی حذف شود.

روش باز آزمایی ساده‌ترین روش تعیین پایایی است. در این روش، آزمون را در دو نوبت به گروه واحدی از آزمون شوندگان می‌دهند و نمرات حاصل را با هم مقایسه می‌کنند. ضریب همبستگی بین نمرات حاصل از دوبار اجرای آزمون، ضریب پایایی آزمون است. که به ضریب اعتبار (R) معروف است. برای محاسبه ضریب اعتبار (R) از فرمول زیر استفاده شد و اگر سوالی ضریب بالاتر از ۰/۷۹ بدست آورد از پایایی مناسبی برخوردار می‌باشد.

$$R = \frac{\sum_{i=۱}^{n}(x_i - \bar{x})(y_i - \bar{y})}{\sqrt{\sum_{i=۱}^{n}(x_i - \bar{x})^۲ \sum_{i=۱}^{n}(y_i - \bar{y})^۲}}$$

n : تعداد شرکت‌کنندگان در پرسشنامه

x_i : پاسخ شرکت‌کنندگان به پرسشنامه در زمان t

y_i : پاسخ شرکت‌کنندگان به پرسشنامه در زمان $t + \Delta t$

$\bar{x}$: میانگین پاسخ شرکت‌کنندگان به پرسشنامه در زمان t

$\bar{y}$: میانگین پاسخ شرکت‌کنندگان به پرسشنامه در زمان $t + \Delta t$

شکل ۱ نشاندهنده فلوچارت تمام فرآیند واحد پایان نامه در دانشکده داروسازی تبریز در سال ۱۳۹۷ است که شامل سه واحد پایان نامه ۱ و ۲ و ۳ به ارزش مجموع ۸ واحد است. جامعه‌ی آماری در این پژوهش شامل دانشجویان دانشکده داروسازی تبریز است که در نیمسال دوم سال تحصیلی ۹۶ و نیم سال اول سال تحصیلی ۹۷ در مرحله پایان‌نامه ۲ و ۳ یا در حال دفاع بودند. در مجموع ۶۱ نفر از دانشجویان پرسشنامه‌های طراحی شده با ۶ حیطه و ۵۱ سوال را به طور کامل تکمیل نمودند (۸ سوال در فرآیند استاندارد سازی حذف شد) که جهت ارزیابی رضایت‌مندی مورد استفاده قرار گرفت. تحلیل داده‌ها توسط آماری t-test و ANOVA به کمک نرم‌افزار SPSS ورژن ۱۳ انجام گردید.

ملاحظات اخلاقی: نام و مشخصات فردی افراد شرکت‌کننده در این پروژه محرمانه نگهداری شد و به دانشجویان اطمینان داده شد که نام و سایر مشخصات پرسشنامه‌ها محرمانه باقی خواهد ماند. این مطالعه به تایید کمیته اخلاق دانشگاه علوم پزشکی تبریز رسیده است (IR.TBZMED.REC.۱۳۹۷.۱۳۹)

یافته‌ها

تعداد ۶۱ نفر از دانشجویان داروسازی دانشکده تبریز (۴۴/۳ درصد دانشجویان مرد و ۵۵/۷ درصد زن) در این مطالعه شرکت کرده‌اند که تقریبا توزیع نرمالی را دارند. روایی پرسشنامه با استفاده از روش باز آزمایی و پایایی پرسشنامه با استفاده از شاخص روایی محتوایی (CVI: content validity index) سنجیده شده است. بر اساس نتایج تنها ۳ سوال دارای مقادیر شاخص روایی محتوایی کمتر از ۰/۷۹ بوده لذا سوالات مذکور از پرسشنامه حذف گردید. بر اساس نتایج تعیین پایایی پرسشنامه

[Downloaded from nama.ajaums.ac.ir on 2026-11-12]

نیز با استفاده از روش بازآزمایی تعداد ۸ سوال حذف گردید. پرسشنامه استاندارد شده بعد از تغییرات با تعداد ۵۱ سوال توسط شرکت‌کنندگان تکمیل شد. در جدول ۱، قسمت‌های مختلف و زیر شاخه‌ها (گویه‌های) مختلف پرسشنامه طراحی

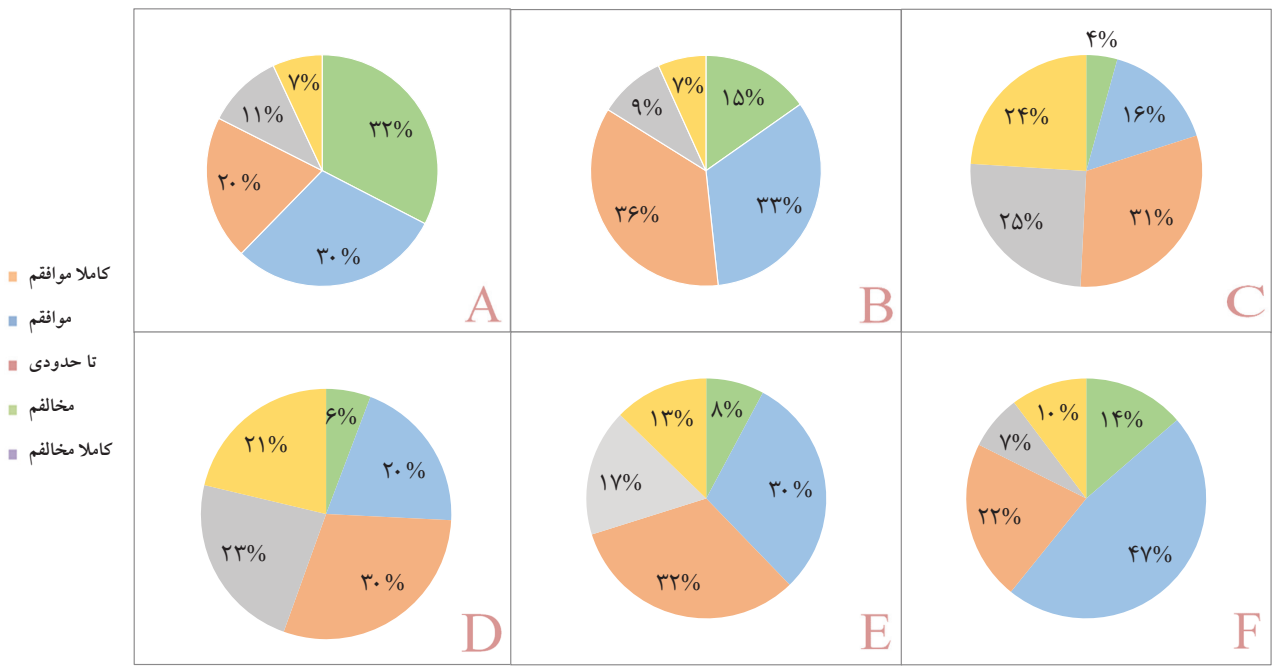
جدول ۱- قسمت‌های مختلف و زیر شاخه‌ها (گویه‌های) مختلف پرسشنامه طراحی شده

اطلاعات جمعیت شناختی	جنسیت، مقطع تحصیلی، وضعیت اشتغال به تحصیل
اطلاعات کلی پیرامون پایان نامه	**نوع انتخاب موضوع پایان نامه:** بر اساس پیشنهاد استاد راهنما، طرح پیشنهادی یک معاونت (دارو و غذا- بهداشت- درمان، تبادل آرا بین من و استاد راهنما، طرح پیشنهادی از صنعت، انتخاب از سایت گروه یا عناوین اعلامی گروه) **مرحله پایان نامه:** پایان نامه ۱ - ۲ - ۳، در حال دفاع یا فارغ التحصیل **گروه آموزشی:** فارماسیوتیکس، فارماکوگنوزی، بیوتکنولوژی،کنترل دارو و غذا، شیمی دارویی، داروسازی بالینی، فارماکولوژی و سم شناسی زمینه عملی: سنتز، فرمولاسیون، آنالیز، بالینی و ...
A : فرآیند تصویب طرح مقدماتی پایان نامه (پروپوزال)	شامل درج روشن و واضح و سریع پروپوزال در پژوهان، تصویب طرح مقدماتی پایان نامه در مدت زمان منطقی و مناسب در گروه آموزشی، مطلع بودن از روند طولانی تصویب نهایی و تخصیص تاریخ تصویب بر اساس تاریخ تصویب در گروه
B: استاد راهنما	دانش و مهارت درک مشکلات و پیچیدگی‌ها، تلاش زیاد، دارا بودن اطلاعات کافی در ارتباط با موضوع پایان نامه، مطالعه و تهیه مرور نوشتاری (پیشینه پژوهش) و راهنمایی و هدایت، مهارتهای پژوهشی و آماری مناسب،اظهار نظرهای و حضور فیزیکی **نحوه انتخاب استاد راهنما:** بر اساس ظرفیت قانونی اساتید، بهره‌گیری از نظرات دانشجویان، علاقمندی به تدریس استاد موردنظر، علاقمندی به موضوع و استاد متخصص آن مرتبه استاد راهنمای اول : استادیار، دانشیار، استاد
C : زیر ساختها و امکانات دانشکده	امکان استفاده از کلیه امکانات دستگاهی موجود در گروه‌های مختلف و آزمایشگاه مرکزی (سانترال، شخصی سازی دستگاه‌ها و ساعات استفاده، چگونگی تامین مواد اولیه مورد نیاز برای کار عملی پایان‌نامه، وجود بانک اطلاعاتی نرم‌افزاری ارائه دهنده‌ی لیست مواد شیمیایی موجود در آزمایشگاهها، وجود بانک ذخیره سازی جهت نگهداری فرآورده یا مواد شیمیایی منتج از پایان‌نامه برای ادامه کار پژوهشی در زمان دیگر، ایجاد پروژه‌هایی نظیر تهیه فرمولاسیون و مطالعات بالینی از ماده یا فرمولاسیون جدید حاصله از فرآیند پایان نامه‌ها، میزان دسترسی به نمونه‌های آزمایشگاهی، حیوانات آزمایشگاهی و سوژه‌های انسانی، وجود امکانات رایانه‌ای و حمایتهای فنی برای اجرای پایان‌نامه، وجود منابع چاپی نظیر کتاب و مجله و منابع الکترونیکی نظیر پایگاه‌های اطلاعاتی و لوح‌های فشرده، وجود سهمیه پرینت و فتوکپی کافی برای انجام پژوهش
D: اهداف و انتظارات (شفاف بودن مقررات و..)	اطلاع رسانی قوانین آموزشی در زمان انتخاب پایان نامه، اطلاع‌رسانی از زمان برگزاری سمینار پایان‌نامه، اطلاع‌رسانی از زمان و تعداد کارگاه‌های مخصوص پایان‌نامه (پروپوزال نویسی، مستند سازی نتایج، مقاله نویسی، End not و...)، برگزاری جلسات ژورنال کلاب مرتبط با موضوع پایان‌نامه توسط گروه آموزشی، دسترسی به امکانات پژوهشی قبل از فرآیند ثبت دائم موضوع پایان‌نامه، اطلاع رسانی از ظرفیت اساتید ارائه دهنده‌ی پایان‌نامه
E: تجربه پژوهشی کسب شده و گسترش مهارت‌ها	افزایش توانایی کار گروهی، افزایش قدرت حل مسئله و مهارت‌های تحلیلی، افزایش مهارت در حیطه‌های شغلی همچون داروخانه، بالین و صنعت و تحقیقات، افزایش علاقمندی به ادامه دادن به کارهای پژوهشی، افزایش مهارت‌های نگارشی حاصل از کارگاهای مختلف پایان‌نامه، مناسب بودن زمان برگزاری کارگاهای پایان‌نامه، حساسیت زیاد اساتید راهنما در تهیه پیش‌نویس مقاله برای داشتن یک مقاله کامل
F: آزمون پایان‌نامه	نمره‌دهی، منطقی و قابل قبول بودن مدت زمان داوری‌های قبل از دفاع، راهنمایی‌های اساتید راهنما برای افزایش آمادگی برای جلسه دفاع پایان‌نامه، منطق بودن تخصیص نمره بر اساس شرکت در کنگره و نوشتن مقاله (بدون کنگره و مقاله از سقف ۱۹)، تخصیص نمره اضافه در نگارش و ارائه پایان‌نامه به زبان انگلیسی، منطقی بودن پرسش و پاسخ به زبان انگلیسی در جلسه دفاع در مورد پایان‌نامه‌هایی که به زبان انگلیسی نگارش شده است.

[Downloaded from nama.ajaums.ac.ir on 2026-11-12]

شده نشان داده شده است.

در شکل ۲، نتایج حاصل از بررسی میزان رضایت دانشجویان شرکت‌کننده در زمینه‌های مختلف پایان‌نامه نشان داده شده است. با توجه به عدم معنی‌داری نتایج آزمون کولموگروف-اسمیرنوف در سطح ۹۵ درصد اطمینان، از آزمون‌های پارامتریک و آزمون t مستقل و آزمون ANOVA جهت بررسی تاثیرات جنسیت و مرتبه استاد راهنما در میزان رضایت کلی دانشجویان استفاده شد. میانگین عددی رضایت کلی دانشجویان شرکت‌کننده در دانشجویان مرد (۳/۰۶۹۵) از دانشجویان شرکت کننده زن (۲/۹۴) بیشتر است، در پرسشنامه عدد ۱ بیشترین میزان رضایت و عدد ۵ کمترین میزان رضایت را شامل بود (شکل ۳).

شکل ۲- درصد رضایت‌مندی دانشجویان در زمینه‌های مختلف

بر اساس شکل ۲: A) فرآیند تصویب طرح مقدماتی پایان نامه، B) استاد راهنما، C) زیر ساخت‌ها و امکانات دانشکده، D) اهداف و انتظارات (شفاف بودن مقررات و... E) تجربه پژوهشی کسب شده و گسترش مهارت‌ها، F) آزمون پایان‌نامه

شکل ۳- درصد فراوانی رضایت در گویه‌های مورد مطالعه بر اساس جنسیت

[Downloaded from nama.ajaums.ac.ir on 2026-11-12]

جهت بررسی معنا دار بودن این اختلاف از آزمون t مستقل استفاده شد. با توجه به نتایج آزمون لوین مشخص است که سطح معناداری (sig) بالاتر از مقدار ۰/۰۵ است (۰/۹۸۳) به عبارت دیگر واریانس گروه‌های مستقل مردان و زنان در رضایت کلی با هم برابر هستند. لذا جهت معنی‌دار بودن به نتایج فرض برابری واریانس رجوع شده است با توجه به نتایج می‌توان دریافت که مقدار sig (۰/۳۶۰) بیشتر از ۰/۰۵ است و میزان رضایت کلی دانشجویان شرکت کننده در بین دو گروه خانم‌ها و آقایان تفاوت آماری معنی‌داری ندارد.

میانگین نارضایتی کلی دانشجویان شرکت‌کننده بر اساس مرتبه استاد راهنما نشان دهنده این بود که میانگین نارضایتی کلی دانشجویان که دارای استاد راهنما با مرتبه دانشیاری هست (۳/۰۳) بیشتر از میانگین نارضایتی کلی دانشجویان که دارای استاد راهنما با مرتبه استادیاری هستند (۲/۸۳) می‌باشد و بیشترین مقدار نارضایتی در دانشجویان دارای استاد راهنما با مرتبه استادی مشاهده شده است (۳/۰۷). در نتایج ارائه شده آزمون ANOVA برای رابطه مرتبه استاد راهنمای دانشجویان و میزان نارضایتی کلی، مقدار Sig (۰/۳۷۳) بزرگتر از ۰/۰۵ است به عبارت دیگر رابطه معناداری میان نارضایتی و مرتبه استاد راهنمای دانشجویان از نظر آماری وجود ندارد. نتایج تحلیل تعقیبی نشان‌دهنده این موضوع بوده است که نارضایتی کلی دانشجویان دارای استاد راهنما با مرتبه استادیاری از نارضایتی کلی دانشجویان دارای استاد راهنما با مرتبه دانشیاری ۰/۱۹ نمره کمتر و نسبت به نارضایتی کلی دانشجویان دارای استاد راهنما با مرتبه استادی ۰/۲۳ نمره کمتر است با این حال این مقدار اختلاف از نظر آماری معنادار نمی‌باشد (به ترتیب sig=۰/۵۸۵و ۰/۳۹۰). در نتایج تحلیل تعقیبی نیز روند مذکور مشاهده می‌شود و هیچ کدام از اختلاف نارضایتی‌ها تفاوت آماری معناداری ندارد. جدول ۲ میزان کلی رضایت و نارضایتی نسبت به هر گویه را نشان می‌دهد. بر اساس نتایج آسانترین بخش تجربه پژوهشی از نظر دانشجویان شرکت کننده ارتباط با استاد راهنما و تحلیل و توصیف غیر آماری و داده‌های آماری سخترین بخش را به خود اختصاص داده‌اند.

جدول ۲- رضایت مندی کلی بر اساس گویه‌های پرسشنامه

عناوین	درصد سهولت
فرآیند تصویب طرح مقدماتی پایان نامه	۸۳/۸۷
استاد راهنما	۸۲/۴۵
زیر ساخت ها و امکانات	۵۰/۷۹
شفاف سازی قوانین و ایجاد زمینه های فکری	۵۵/۴۸
تجربه پژوهشی کسب شده و گسترش مهارت ها	۷۰/۱۴
آزمون پایان نامه	۸۲/۳۷

بحث و نتیجه‌گیری

بر اساس یافته‌های مطالعه، در شکل (A-۲) نتایج حاصل از بررسی میزان رضایت دانشجویان شرکت کننده از فرآیند تصویب طرح مقدماتی پایان‌نامه نشان داده شده است که به وضوح نشان دهنده درصد بالای رضایت از واضح بودن درج پروپوزال در پژوهان و فرآیند تصویب طرح مقدماتی پایان‌نامه است. در همین راستا مطالعاتی در دانشگاه فردوس مشهد (۱۵) و علوم پزشکی اصفهان (۱۶) انجام گرفته است و در این مطالعات، میزان رضایت از فرآیند تصویب طرح مقدماتی پایان نامه مشابه تحقیق حاضر به صورت متوسط و بالا است. در شکل (B-۱) نتایج حاصل از بررسی میزان رضایت دانشجویان از استاد راهنما نشان داده شده است به وضوح می‌توان مشاهده نمود که تنها ۶/۹۳درصد از دانشجویان کاملاً از استاد راهنمای خود ناراضی هستند. نتایج مشابهی با تحقیق حاضر در دانشگاه فردوس مشهد (۱۵) و زنجان (۱۷) و مطالعه‌ی مالک و همکارانش در سال ۲۰۱۰ در پنجاب (۱۸) حاصل شده بود. رضایت شرکت کنندگان از میزان دسترسی به استاد راهنما در طول فرآیند انجام پایان‌نامه در دانشکده داروسازی تبریز ۶۵ درصد بوده است که نتیجه مشابه تحقیقی قدیمی‌تر در سال ۱۳۸۸ در دانشگاه علوم پزشکی تبریز (۱۹)

[Downloaded from nama.ajaums.ac.ir on 2026-11-12]

به دست آمده است.

در شکل (C-۱) بررسی رضایت دانشجویان شرکت کننده از زیر ساخت‌ها و امکانات دانشکده نشان داده شده است، نتایج به دست آمده نشان می‌دهد که تنها ۴/۳۳ درصد از زیر ساخت‌ها و امکانات دانشکده راضی هستند که به وضوح می‌توان مشکلات دانشجویان را در خصوص زیر ساخت‌ها و امکانات دانشکده مشاهده نمود. مقایسه دانشگاههای ایران مانند دانشگاه زنجان (۱۷)، دانشگاه تهران و تربیت مدرس (۲۱) با دانشگاههای کشورهای پیشرفته مثل دانشگاه جان هاپکینز (۲۰) و مطالعه‌ی پارک و همکارانش در سال ۲۰۰۷ در انگلستان (۲۲) نشان می‌دهد که نه تنها دانشکده داروسازی تبریز بلکه اکثر دانشگاه‌های ایران نیازمند ارتقای امکانات و زیرساخت‌ها بخصوص در چهارچوب امکانات پژوهشی هستند که باعث بهبود کیفیت تجارب پژوهشی دانشجویان می‌شود.

بیشترین نارضایتی‌ها در دانشکده داروسازی تبریز از عدم وجود بانک اطلاعاتی نرم‌افزاری که ارائه دهنده لیست مواد شیمیایی موجود در تک تک آزمایشگاه‌ها یا در کل دانشکده است. از دیگر نارضایتی‌های دانشجویان، نامناسب بودن بستر اینترنت پرسرعت در خوابگاه/ دانشکده برای انجام کار پژوهشی و نبودن سهمیه پرینت و فتوکپی از سوی دانشکده بوده است که برای سهولت در انجام امور پژوهشی دانشجویان این موارد نیز باید درنظر گرفته شود. دانشجویان از وجود منابع چاپی و الکترونیکی رضایت در حدود ۷۹ درصدی داشته‌اند.

در شکل (D-۱) نتایج حاصل از بررسی میزان رضایت دانشجویان از شفاف سازی قوانین و ایجاد زمینه‌های فکری (جلسات ژورنال کلاب، برگزاری کارگاه‌های و...) توسط گروه آموزشی نشان داده شده است که بیشترین نارضایتی‌ها در این بخش شامل عدم برگزاری جلسات ژورنال کلاب مرتبط با موضوعات پایان‌نامه و عدم اطلاع رسانی توسط گروه آموزشی-پژوهشی دانشکده از تهیه پیش‌نویس مقاله به عنوان یکی از الزامات دفاع و همچنین عدم اطلاع از ظرفیت اساتید جهت ارائه پایان‌نامه بوده است. اکثر شرکت کنندگان از اطلاع رسانی قوانین آموزشی پایان‌نامه ۱ و سمینار پایان‌نامه ۲ توسط گروه آموزشی-پژوهشی رضایتمندی بالای داشته‌اند.

در شکل (E-۲) نتایج حاصل از بررسی میزان رضایت دانشجویان در تجربه پژوهشی کسب شده و گسترش مهارت‌ها (کارگروهی، برنامه ریزی‌های فردی، کسب تفکر تحلیلی و...) نشان داده شده است به وضوح می‌توان مشاهده نمود که در مجموع ۷۰ درصد رضایت داشته‌اند و تنها ۳۰ درصد ناراضی بوده‌اند. بیشتر شرکت کنندگان بر این باور بوده‌اند که انجام پایان‌نامه به افزایش مهارت آنها در حیطه مهارت حل مسئله و مهارت‌های تحلیلی و قدرت مدیریت‌شان در طرح‌ها و پژوهش‌های آتی‌شان می‌شود. دانشجویان از حساسیت‌های لازم اساتید راهنما در جهت تهیه پیش‌نویس مقاله و راهنمایشان در این زمینه رضایت ۹۰ درصدی داشته‌اند و بیشتر از ۵۰ درصد دانشجویان بعد از تجربه پژوهشی و انجام پایان‌نامه به ادامه کارهای تحقیقاتی علاقمند بودند.

شکل (F-۱) نتایج حاصل از بررسی میزان رضایت از آزمون پایان نامه از نظر دانشجویان شرکت کننده نشان داده شده است مطابق با نتایج ۸۳ درصد پاسخ دهندگان کاملاً از فرآیند نمره‌دهی راضی بوده‌اند و همچنین از تخصیص نمره اضافی در نگارش و ارائه مقاله به زبان انگلیسی رضایت ۸۸ درصدی داشته‌اند و بعد از دریافت نمره نهایی پایان‌نامه آگاهی از نقاط ضعفشان که منجر به کسر نمره شده برای آنها میسر بوده است. اکثریت بر این باور بوده‌اند که تخصیص نمره بر اساس شرکت در کنگره و ارائه مقاله منطقی است.

پرسشنامه طراحی شده با موفقیت استاندارد شد و قادر به ارزیابی رضایت مندی دانشجویان بود. توجه به زیر ساخت‌های دانشگاه به عنوان یک عامل اصلی در رضایت دانشجویان در انجام پایان‌نامه و برگزاری کارگاه‌های آموزشی برای دانشجویان و اساتید جهت بهبود نحوه‌ی راهنمایی در زمینه تحلیل و توصیف غیر آماری و آماری در فرآیند انجام پایان

[Downloaded from nama.ajaums.ac.ir on 2026-11-12]

نامه توصیه می‌گردد. مطابق با نتایج به دست آمده در پژوهش حاضر مشخص شد که جهت بهبود رضایتمندی ضروری است، پروتکل‌هایی جهت شفاف‌سازی قوانین و ایجاد زمینه‌های فکری (جلسات ژورنال کلاب، برگزاری کارگاه‌های و...) توسط گروه‌های آموزشی بکار گرفته شود. در ضمن لزوم بازنگری در اجرا و محتوای کارگاه‌های الزامی پایان‌نامه‌ها با رعایت ترتیب آنها مورد نیاز است. در نهایت از فلوچارت تهیه شده در این تحقیق به صورت یک راهنمای کاغذی یا الکترونیکی، جهت اطلاع از قوانین و آیین‌نامه‌های مربوط به واحد پایان نامه جهت کاهش ابهامات دانشجویان بهره‌گیری خواهد شد. محدودیت اصلی این مطالعه، عدم امکان استفاده از تعداد نمونه بالاتر به دلیل محدودیت تعداد دانشجوی حایز شرایط ورود به مطالعه بود.

تشکر و قدردانی

نویسندگان از کلیه کادر اداره پایان‌نامه که در طول تدوین این پروژه با مکاری فعال داشته‌اند تقدیر و تشکر می‌نمایند. این مقاله حاصل از پایان نامه تکمیلی تحت عنوان (بررسی میزان رضایت دانشجویان دانشکده داروسازی تبریز از فرآیند انجام پایان‌نامه) مصوب دانشکده داروسازی، دانشگاه علوم پزشکی تبریز می‌باشد.

References

1- Greenberg, J, Baron, RA,. Behavior in Organizations. Pearson Prentice Hall. 9th edition. Cornell Uni.2008.
2- Gunter, HM. Thinking Theory: The field of education management in England and Wales, British Journal of Sociology of Education.UK.2000, 21 (4), 623-635.
3- Astin, AW. Assessment For Excellence: The Philosophy and Practice of Assessment and Evaluation in Higher Education. Rowman & Littlefield publishers, ACE American Council on Education. 2th edition. Westport.1993.
4- Morgan, C, King, R, Robinson, N.Introduction to management psychology. McGraw Hill Co. New York, 1984.
5- Elliott, J. Action research for educational change. McGraw Hill Education (uk). Milton Keynes Philadelphia. 1991.
6- Monajjemzadeh, F., Shokri, J., Nayebi, A. R. M., Nemati, M., Azarmi, Y., Charkhpour, M., & Najafi, M.. Standardization of Course Plan and Design of Objective Structured Field Examination (OSFE) for the Assessment of Pharm. D. Student's Community Pharmacy Clerkship Skills. Advanced pharmaceutical bulletin, 2014, 4 (2), 139-135.
7- Sanders, I, Chan, S. Student satisfaction surveys: Measurement and utilization issues, AIR Professional File. 1996, 59 (2), 1-7.
8- Heidar, i A, Khalaj A, Jafarian N. The attitude of Hamadan University of Medical Sciences students about the factors related to university education in 1998. Ebnesina Clinical Medicine Journal, 2000, 7 (4), 30-35. [Persian]
9- Nehring, V.Nursing clinical teacher effectiveness inventory: a replication study of the characteristics of 'best'and 'worst'clinical teachers as perceived by nursing faculty and students, Journal of Advanced Nursing. 1990, 15 (8), 934-940.
10- Kara, A, DeShields, O. Business student satisfaction, intentions and retention in higher education: An empirical investigation, Marketing Educator Quarterly. 2004, 3 (1), 1-25.
11- Storey C, Johne A. New service development: a review of the literature and annotated bibliography, European Journal of Marketing.1998, 32 (3/4), 184-251.
12- Mizani, M, Khabiri, M, Honari, H, Sajajadi, N. Examining the problems of finalizing Master's degree in Physical Education and Sport Sciences in selected universities, Sports Management Journal. 2013, 5 (16), 149-169. [Persian]
13- Khorsandi, M, Jahani, F, Vakilian, K, Sadeghi, H. Exploring Present Challenges in Performing General Practitioner Dissertation: (From the View of GP Graduates-A Qualitative Study), Journal of Sabzevar University of Medical Sciences. 2015, 22 (5), 842-853. [Persian]
14- Seyedmajidi, M, Abbasi, A, Jahanian, I, Khafri, S, Hamzehpour, M. Evaluation of graduate students' satisfaction from thesis supervision in Babol Faculty of Dentistry, Journal of Craniomaxillofacial Research.2015, 1 (3-4), 51-57.
15- Behzadi, H, Davarpanah, M.Investigating the Factors Affecting the Research Experience of Graduate Students of Ferdowsi University of Mashhad, Educational and psychology studies, 2009, 10 (2), 227-250. [Persian]
16- Mahmoodi, M, Mahmoodi, G M, Sohrabi, A, Moradi, A.Interns' Viewpoints from Isfahan University of Medical Sciences from the Phases of the Thesis to the Defense of Thesis in the first half of 2010, Iranian Journal of Medical Education, 2011, 11 (9), 1404-1410. [Persian]
17- Asadollahi, M, Shams, A, Hooshmandan, MFZ, Investigating Factors Affecting the Attitude of Msc. Graduates toward

[Downloaded from nama.ajaums.ac.ir on 2026-11-12]

Research (Case Study: Faculty of Agriculture/ University of Zanjan, Higher Education Letter. 2017, 10 (38), 77-101. [Persian]

18- Ehsan, MM. Students The Impact of service Quality on Institutes of Punjab Satisfacation in higher Education, Journal of Management Research, Thinking teory: field of education management in England and Wales Br J Sociology Edu. 2000, 21 (4), 350-623.

19- Dehghani, G. The Study of Students' Satisfaction with Thesis Supervision in Tabriz University of Medical Sciences, Iranian Journal of Medical Education. 2010, 9 (4), 302-310. [Persian]

20- Moore, MM. Student Satisfaction and Graduate Part-Time Students. Continuing Higher Education Review, Continuing Higher Education Review. 2011, 75, 113-120.

21- Rezaei, M, Abbasi, Moosavi, M. Research Experience of Agricultural Extension and Education Postgraduate Students of Tehran and Tarbiat Modares Universities. Journal of Agricultural Education Administration Research., Tehran. 2013, 99-89.

22- Park, C, Harvey, A., Kulej, M., and Harvey, L. Postgraduate Research Experience Survey.The Higher Education Academy Innovation Way York Science Park, Heslington York, 2007, 1-72.

[Downloaded from nama.ajaums.ac.ir on 2026-11-12]

Designing and Standardization of a Research Questionnaire to Evaluate the Research Experience in Thesis Process at Tabriz Pharmacy Faculty

Mohammad Hashtroudi[1], Mohammad Reza Siahi Shadbad[2], Farnaz Monajemzadeh[3*]

Abstract

Introduction: A significant proportion of research is conducted by graduate students in universities of medical science. The aim was to design and standardize the research questionnaire to determine the students' satisfaction of the thesis course conducted in the Pharmacy Faculty of Tabriz medical university.

Method and Materials: The present research is the original study and the method is based on survey. Data collection tool was a researcher-made questionnaire that was evaluated for validity and reliability. Participants in the study were 61 students of Tabriz School of Pharmacy in the academic year of 2017-2017. Data were analyzed using t-test and ANOVA through SPSS software version 13.

Results: Results indicated that students were satisfied with the process of approving the proposal and the supervising processes. However, the infrastructure and facilities of the faculty were not able to satisfy half of the students. There was no significant relationship ($P<0.05$) between students 'general dissatisfaction based on the rank of the supervisor and participants' gender.

Conclusion: According to the findings of the study, the university infrastructure is a major factor in student satisfaction in doing the dissertation and holding training workshops for students and professors. Therefore, it is recommended that education officials and managers pay attention to this issue for improving the dissertation process

Keywords: Satisfaction, Thesis, Questionnaire, Research, Student, Tabriz Pharmacy Faculty.

1- Students` Research Committee, Faculty of Pharmacy, Tabriz University of Medical Sciences, Tabriz, Iran
Email: m.hashtroudi1989@yahoo.com
2- Department of Pharmaceutical and Food Control, Faculty of Pharmacy, Tabriz University of Medical Sciences, Tabriz, Iran
Email: mohammadreza.siahi@gmail.com, ORCID:0000-0003-4828-1561
3- (*Corresponding Author) Food and Drug Safety Research Center, Tabriz University of Medical Sciences, Tabriz, Iran
Email: Monaggemzadeh@tbzmed.ac.ir, ORCID: 0000-0001-9369-5136

[Downloaded from nama.ajaums.ac.ir on 2026-11-12]